

**ПОВЕЋАЊЕ ГУСТИНЕ СТАНОВАЊА ЗА КВАЛИТЕТНИЈИ ЖИВОТ У ГРАДУ:
СТУДИЈА СЛУЧАЈА НОВОГ САДА****INCREASING DENSITY FOR HIGH-QUALITY LIFE IN THE CITY: A CASE STUDY OF
NOVI SAD**

Лана Јакшић, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област – АРХИТЕКТУРА

Кратак садржај – Рад се бави проучавањем промена квалитета живота насталих услед константног прилива становништва у градовима и успостављањем стратегија за његово побољшање на примеру насеља Сателит у Новом Саду.

Кључне речи: квалитет живота, велика густине, урбана трансформација

Abstract – The project pertains to the research regarding the changes in the quality of life caused by the constant influx of population in cities and the establishment of strategies for its improvement on the example of the settlement of Satelit in Novi Sad.

Keywords: quality of life, high density, urban transformation

1. УВОД

Процес демографског развоја је директно повезан са појмовима прилива становништва, миграција и модернизације друштва чија је основна карактеристика пораст урбане популације. Позната је чињеница да се у последње две деценије јавља нагло повећање броја становника у градовима што за последицу има појаву масовне градње и губитак квалитетног простора за живот. Један од таквих градова јесте и Нови Сад.

Нови Сад је због свог географског положаја, како данас, тако и кроз историју, био веома привлачан за насељавање. Осим свог положаја, представља и значајну раскрсницу главних копнених и водених путева у Војводини будући да низ инфраструктурних праваца пролази преко територије града.

Према подацима из пописа становништва пола века уназад, највећи пораст остваран је у периоду од 1961. до 1971. године и износио је око 37%. Јасно је да на то није утицао природни прираштај већ механички прилив будући да се ради о послератном периоду. Број становника је тада износио око 150.000, а према последњем попису становништва из 2011. године Нови Сад броји 341.288, док се за 2041. годину предвиђа број од 382.303 становника. У складу са тим јасна је потреба за ширењем територије града и повећањем површина намењених становању [1].

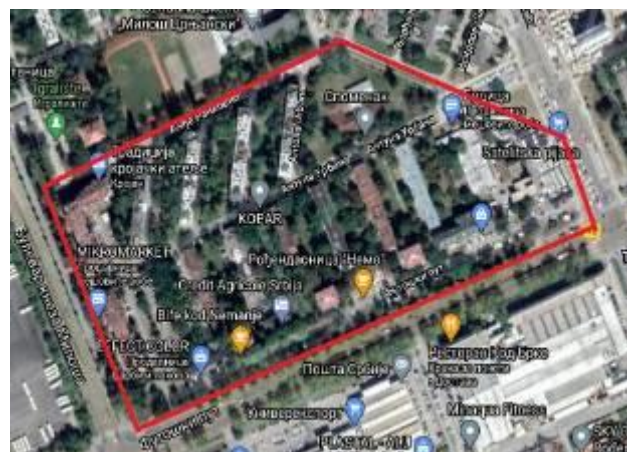
НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је била др Милица Врачарић, ванр. проф.

Узимајући у обзир претходна истраживања и статистике, тема овог рада биће базирана на постизању бољег квалитета живота упркос повећању броја становника на изграђеној локацији. Осим доградње постојећих објеката, предлог решења у одређеној мери захтева изградњу нових структура и реконструкцију уличних профила и слободних површина, као и богаћење садржаја и простора. Пројектни задатак налаже да се на одабраној локацији постигне велика густина становања од 35.000 ст/км², а да се при томе квалитет живота не наруши, односно да се побољша.

2. ПРОСТОРНИ ОБУХВАТ

Урбани блок који подлеже трансформацији кроз ову студију заузима површину 98.995 м² у оквиру насеља Сателит у Новом Саду. Просторни обухват ограничен је улицама Футошки пут са јужне стране, Булевар Кнеза Милоша на западној, Бате Бркића на источној и улицом Анђе Ранковић на северној страни (Слика 1).

Слика 1. Просторни обухват трансформације

Сателит представља градско насеље у Новом Саду за које се везују карактеристике радничког насеља са почетка његовог настајања. Први подаци о изграђеним објектима у источном делу данашњег Сателита потичу из 1952. године. Планска изградња кућа за раднике почела је 1956. године на простору Малог Сателита које су данас срушене и на њиховом месту се тренутно граде објекти намењени вишепородичном становању, а пробијена је и нова саобраћајница, улица Бате Бркића, па од првобитне форме насеља није остало много трагова.

Део насеља са источне стране Булеvara Кнеза Милоша грађен је у периоду од 1962. до 1969. године и сматра се једним од старијих плански грађених насеља у Новом Саду. Занимљива је чињеница да су том приликом грађена само два типа станова, од 33м² и 48м².

2.1 Постојеће стање локације

Простор оивичен улицама Анђе Ранковић, Бате Бркић, Футошким путем и Булеваром Кнеза Милоша, представља на први поглед непривлачну локацију за становање. Упркос томе, чињеница је да су објекти у највећој мери намењени управо вишепородичном становању. У периоду грађења веома приступачни објекти са два до четири улаза, данас имају проблем слегања објеката, поплава изазваних падавинама и пуцања зидова и кровова насталих дејством влаге. Објекти су у свом првобитном облику имали једнак број етажа, они који су виши од П+4 су надограђени или је вршена реконструкција крова. По бонитету, читав блок може се класификовати као средњи до веома лош па ће у даљој разради неки објекти из тог разлога бити уклоњени.

Овај локалитет се налази на правцу многобројних аутобуских линија и то у великој мери доприноси његовом квалитету. Улична структура је прилично развијена, док су простори око објеката занемарени и неискоришћени. Недостатак разноврсности садржаја значајно доприноси времену које становници проводе на отвореном као и посећености становника суседних блокова.

Циљ је кроз решење које ће бити предложено, осим погушћавања становништва, привући и суседе да користе простор унутар блока, поспешити међуљудске односе, урбану структуру и тиме обезбедити знатно бољи квалитет живота.

Није нужно створити „град у граду“ и изоловати један блок као заједницу која нема потребу за напуштањем свог простора, већ је оно чему се тежи стварање идентитета квалитетног простора за живот при великој густини становања.

3. ГУСТИНА НАСЕЉЕНОСТИ

Једнаку густину насељености можемо достићи различитим обликовањем објеката док са друге стране, драстично различите густине могу произаћи из исто обликованих објеката. У томе се крије велики проблем дефинисања густине – мала повезаност са формом објеката [2]. Такође, појам велика густина се често меша и са пренасељеношћу.

Густина објеката и становника не могу се посматрати без узимања у обзир отворених простора, јавних садржаја и инфраструктуре око њих, као и међусобни однос појединаца. Различити начини живота захтевају различите садржаје, обликовање, а све то утиче на доживљавање густине. Узимајући то у обзир разликујемо просторну и социјалну густину.

Густина не мора нужно зависити од величине простора јер низ фактора утиче на то на који начин перцепирамо простор и шта узимамо у обзир приликом његовог вредновања. Велики број стамбених јединица не значи велики број становника и обрнуто. Колико је

неки простор изграђен, који удео површине је под објектима, колика је стамбена површина намењена појединцу, да ли постоје разноврсни садржаји који доприносе становању и какав је квалитет међуљудских односа су важни фактори приликом дефинисања густине насељености.

4. КВАЛИТЕТ ЖИВОТА У УРБАНИМ СРЕДИНАМА

За разлику од традиционалног планирања где се живот прилагођава зградама и просторима, савремено планирање тежи да овакав приступ искорени. Дакле, да би се постигли услови за квалитетан живот потребно је преиспитати потребе становника и у складу са тим формирати просторе и објекте [3]. Квалитет живота као термин који свакодневно користимо у говору, научним радовима, медијима и другој терминологији, нема јасну дефиницију. У научним текстовима постоји много различитих тумачења квалитета живота, али сви се на крају свде на функционално-просторне и психолошке аспекте.

Функционално-просторни аспект је физичке природе. Он се односи на оне факторе које можемо дефинисати посматрањем урбане средине у којој се налазимо. Неки од значајнијих су конфигурација терена, структура уличне мреже и објеката, уређење простора и његово одржавање.

Са друге стране имамо низ психолошких фактора, односно оних који захтевају да неко време проведемо у простору и доживимо његову атмосферу. Они се огледају у здравој средини, задовољавању потреба становника, разноврсности садржаја и могућим активностима, условима запослења, друштвено-културним факторима, безбедности и припадности и другим.

5. ПРЕДЛОЖЕНО РЕШЕЊЕ

У случају постојећих локалитета, главна интервенција за постизање било каквих промена јесте иницијатива и идеја. Велики број градских простора изграђен је средином прошлог века, а мање интервенције у виду уређења и одржавања најчешће су огледало деловања заједнице. Захваљујући претходним истраживањима јасно је сагледана шира слика проблема насељавања простора у мери већој него што су претходни урбанистички планови предвидели. Основна идеја приликом израде решења јесте да се очува односно побољша квалитет живота без обзира на погушћавање становништва.

Концепт трансформације блока у насељу Сателит у Новом Саду огледа се у обезбеђивању додатног стамбеног простора и погушћавању становништва уз очување идентитета простора задржавањем објеката доброг бонитета, увођењу нових намена у новопројектованим и постојећим објектима како би се обезбедио широк спектар садржаја који доприносе разноврсности, формирању нових слободних простора унутар блока и њихово уређење, као и у доприносу сигурности, амбијенталности и естетском доживљају као факторима квалитетног живота у урбаној средини. Поред тога извршена је измена уличне мреже, уведени нови и побољшани постојећи видови саобраћаја уз унапређење инфраструктуре.

Посебна пажња усмерена је на јавне и саобраћајне површине које су прилагођене свим видовима кретања (слика 2).

Слика 2. Новопроектковано стање локације

5.1 Мере трансформације

Како бисмо јасно указали на мере које су предвиђене предлогом решења неопходно је указати на проблеме и недостатке са којима смо се сусрели и које смо тим интервенцијама уклонили или умањили. Ради лакше анализе поделићемо их на инфраструктурне, оне које се односе на саобраћајне површине, затим архитектонске, оне које директно утичу на обликовање простора и објеката и последично су повезане са порастом броја становника и на амбијенталне трансформације, оне које се односе на уређење слободних простора, стварање урбаних цепова и огледају се у степену квалитета живота.

Постојећа организација уличне мреже предметне локације је веома једноставна. Будући да предлог решења за основни циљ има погушћавање становништва, јасно је да се структура улица мора мењати. Колски саобраћај је доминантан у односу на остале видове кретања па ће посебна пажња бити посвећена увођењу пешачких и бициклических стаза, док ће структура колских саобраћајница бити прилагођена двосмерном кретању. Поред увођења нових стаза за кретање трансформације се огледају и у функционалном решењу односно омогућавању несметаног кретања и особама са инвалидитетом. Важно је напоменути да су интензитет и фреквенција саобраћаја примерени доминантној намени блока, односно кривинама и мирујућим саобраћајем смањујемо брзину кретања, а бициклическим и пешачким стазама употребу моторних возила.

Првобитном валоризацијом објеката по бонитету утврђени су они који су за уклањање. Осим објеката који нису погодни за употребу, објекти једнопородичног становања су такође предвиђени за уклањање. У складу са циљем да се постигне густина од 35.000 становника по квадратном километру. Након тога, лоцирани су простори погодни за градњу нових објеката тако да не крше урбанистичке услове заузетости парцеле. Код новопроектованих објеката спратност не прелази П+5 како се не би нарушио постојећи идентитет простора већ се нове типологије прилагођавају постојећим структурама и стварају компактну целину. Највећи проценат простора је и даље намењен становању, али га додатни садржаји допуњују. Применом истих материјала уз нове

технологије грађења на један хармоничан начин остварујемо синтезу између нових и постојећих објеката. Карактеристичан облик становања јавља се на објектима између улица Анђе Ранковић и Антона Урбана у виду модуларне доградње. Будући да се постојећи станови у тим објектима имају 33м² и 48м², а сами објекти услед слегања тла не би поднели доградњу још једне етажне, долазимо до предложеног решења. Проширења постојећих станова су модуларног карактера и стварају потпуно нов доживљај простора (слика3).

Слика 3. Просторни приказ модуларне доградње

Осим интервенција у самом обликовању простора, долази и до пренамене одређених објеката. Пренамена не мора нужно да утиче само на употребу објекта, она доприноси и његовом изгледу, као и његовој околини. На решење у великој мери утиче и уређење партера као и присуство становника односно корисника неког простора. Мешањем намена долази до стварања разноврсних микроцелина и привлачења различитих структура становништва. Као резултат јавља се побољшање сигурности, жеља за боравком у овом простору, подстицање друштвене интеракције и повећава естетски доживљај.

Амбијенталност простора не зависи примарно од форме објеката. Заправо, главни елементи који јој доприносе су привремене структуре, додати елементи урбаног мобилијара, зеленило и људски фактор. За разлику од објеката који дају форму простору, ови фактори утичу на атмосферу и осећај појединца унутар простора. Приликом израде решења посебна пажња посвећена је слободним просторима између објеката. Уместо постојећих зелених површина које становници нису користили нити одржавали, уређени су простори намењени пешацима и оплемењени мобилијаром како би се повећало време боравка на отвореним просторима.

Стварају се микроамбијенти који су врло доступни и лако приступачни. Комбинацијом партерног уређења, зеленила и мобилијара даје се допринос јавном животу становника овог подручја.

Поред физичких трансформација, уређење значајно утиче и на психолошки, социјални и културни аспект становања. Продужава се време боравка људи на заједничким, јавним просторима у зони становања, тиме долази до чешћих сусрета, побољшавају се међуљудски односи и доприноси функционисању заједнице. Предуслов за константан развој и друштвену сигурност заједнице јесу добри међуљудски односи. Дакле, осим задовољавања егзистенцијалних потреба појединца зарад побољшања квалитета живота, посебну

пажњу треба посветити менталном и физичком здрављу, безбедности, али и сталном унапређењу социолошких фактора и простора који то омогућавају.

5.2 Намена објеката и површина

Било да се ради о постојећим или новоизграђеним структурама, основна идеја јесте да се комбиновањем различитих садржаја стварају нове типологије објеката. Свакако становање остаје доминантна намена, односно заузима највећи удео у развијеној површини (70-80% у зависности од фрагмента изабране локације). Међутим оно што значајније утиче на слободне просторе јесу нестамбени садржаји. Појава услужних и угоститељских простора дуж Футошког пута и Булевара кнеза Милоша захтева пратеће просторе унутар блока који ће привући и задржати кориснике у простору. Различите намене и њихово комбиновање доприносе квалитету простора, али и живота становника. Слободне површине су посебна тема којој дајемо на значају са циљем да као такве буду у служби различитих намена.

Сви јавни простори и слободне површине заједно са наменом објеката треба да подстакну кориснике на његову максималну употребу. Из тог разлога уређене слободне површине унутар фрагмента са саобраћајном инфраструктуром представљају просторну целину која је прилагођена различитим садржајима и подноси трансформације у циљу повећања активности друштвене заједнице.

Урбане блокове треба третирати као целину како би на прави начин остварили њихов максимални потенцијал.

5.3 Примењене стратегије за погушћавање становништва уз повећање квалитета живота

Претходним анализама и истраживањима, адекватном валоризацијом и усвајањем квалитетних решења одређених проблема, издвојиле су се стратегије применљиве на предметну локацију у циљу побољшања услова живота услед повећања броја становника. Посматрајући и анализирајући аспекте становања кроз призму потреба савременог човека долазимо до закључка да је потребно креирати нове моделе становања обезбеђујући висок степен квалитета живота.

Трансформација објеката и површина не подразумева само рушење и изградњу новог већ обнову и адаптацију постојећег уз примену савремених технологија, материјала и знања са циљем да се недостаци санирају. Тежило се максималној искористивости и задржавању објеката који могу да се надограде и тиме обезбеди додатни стамбени простор. Изградњом додатних стамбених простора, повећава се и потреба за допунским садржајима, па тако долази до формирања нових типова објеката мешовите намене. Истражујући градове чији је квалитет живота оцењен као најбољи, можемо закључити да појава разноврсних садржаја има значајан допринос квалитету социолошких, архитектонских и урбанистичких аспеката. Стратегија измене попречних профила у предлогу решења комбинује активни саобраћај односно коловозне траке, бицикличке и пешачке стазе са зеленим површинама и паркинг просторима. У овом случају пешачки саобраћај се намеће као доминантан вид кретања и главна

линија развоја средине. Осим партерног уређења и просторног обликовања локације, приступачност објектима и доступност садржаја, доводи до тога да је употреба моторног саобраћаја на посматраној локацији занемарљива. Као последица тога долази до смањења нивоа буке, издувних гасова и саобраћајне гужве иако је предвиђено повећање броја становника. На тај начин формирамо пријатне, сигурне просторе и стварамо функционалнију и складнију форму читавог блока. Проучавајући градове са најквалитетнијим условима живота долазимо до закључка да људи чешће бораве у квалитетним просторима са природним окружењем, стога се стратегија озелењавања, осим у партеру, примењује на крововима и терасама објеката. Све наведене методе стратегије у предлогу решења имају заједнички циљ, услед повећања броја становника и постизања екстремно велике густине, очувати односно побољшати квалитет живота.

6. ЗАКЉУЧАК

У контексту раста, градови се морају прилагодити планским стратегијама и методама адаптације и трансформације простора у складу са будућим променама. У наредним деценијама потребно је рационално комбиновање постојећег урбаног ткива са низом нових типологија објеката, напретком инфраструктуре и технологије, појавом савремених материјала и применом нових знања у области урбаног планирања. Било да се ради о малим или великим интервенцијама у простору, оне захтевају одређени процес, од иницијативе до реализације.

Свака промена у простору има свој узрочно-последични карактер који се огледа у претходно анализираним сегментима овог рада. Из тог разлога, урбане процесе посматрамо као скуп резултата који подстичу развој и напредак подручја, па долазимо до закључка да се читав систем предложених стратегија кроз одређени временски период може применити на било којој локацију уз адекватне корекције.

7. ЛИТЕРАТУРА

- [1] <https://www.stat.gov.rs/> (приступљено у октобру 2020. године.)
- [2] V.Cheng, „Understanding Density and High Density”, Januar 2010.
- [3] J.Gehl, „Public spaces for a changing public life“, London, Routledge, 2006.

Кратка биографија:

Лана Јакшић рођена у Новом Саду 1996. године. Завршила Средњу техничку школу „Милева Марић-Ајнштајн“, смер архитектонски техничар 2015. године. Дипломирала је 2019, а мастер рад на Факултету техничких наука, на Департману за архитектуру и урбанизам брани 2021. године. kontakt: lanajaksic@gmail.com